

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

9. března 2023*

„Řízení o předběžné otázce – Ochrana spotřebitele – Směrnice 2008/48/ES – Smlouvy o spotřebitelském úvěru – Oblast působnosti – Právo na odstoupení od smlouvy – Článek 14 odst. 7 – Ustanovení vnitrostátního práva, která stanoví dobu, během které nemůže být plnění smlouvy zahájeno – Vnitrostátní procesní pravidla upravující možnost vnitrostátního soudu uplatnit i bez návrhu a sankcionovat porušení takových ustanovení – Článek 23 – Účinné, přiměřené a odrazující sankce“

Ve věci C-50/22,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím cour d'appel de Paříž (odvolací soud v Paříži, Francie) ze dne 16. prosince 2021, došlým Soudnímu dvoru dne 25. ledna 2022, v řízení

Sogefinancement SAS

proti

RW,

UV,

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení K. Jürimäe, předsedkyně senátu, M. Safjan (zpravodaj), N. Piçarra, N. Jääskinen a M. Gavalec, soudci,

generální advokátka: L. Medina,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za Sogefinancement SAS: S. Mendès-Gilem, avocat,
- za francouzskou vládu A.-L. Desjonquères a N. Vincent, jako zmocněnkyněmi,

* Jednací jazyk: francouzština.

- za finskou vládu A. Laine, jako zmocněnkyní,
- za Evropskou komisi G. Goddin a N. Ruiz Garcíou, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generální advokátky, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 23 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (Úř. věst. 2008, L 133, s. 66).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi společnostmi Sogefinancement SAS na straně jedné a RW a UV na straně druhé, jehož předmětem je návrh na zaplacení nesplaceného zůstatku osobní výpůjčky, kterou tato společnost poskytla RW a UV.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Body 9 a 10 odůvodnění směrnice 2008/48 znějí takto:
 - „(9) Úplná harmonizace je nezbytná pro zajištění vysoké a rovnocenné úrovně ochrany zájmů všech spotřebitelů ve Společenství a pro vytvoření skutečného vnitřního trhu. Členskými státy by proto nemělo být povoleno zachovávat ani zavádět jiná vnitrostátní ustanovení, než která jsou stanovena v této směrnici. [...] Kde tato harmonizovaná ustanovení nejsou, měly by mít členské státy i nadále možnost zachovávat nebo zavádět vnitrostátní právní předpisy. [...]
 - (10) Definice obsažené v této směrnici určují rozsah harmonizace. Povinnost členských států provést ustanovení této směrnice by se tedy měla omezovat na oblast její působnosti stanovenou uvedenými definicemi. [...]“
- 4 Článek 14 této směrnice, nadepsaný „Právo na odstoupení od smlouvy“, stanoví:
 - „1. Spotřebitel má k dispozici lhůtu čtrnácti kalendářních dnů na odstoupení od úvěrové smlouvy bez uvedení důvodu.
 - [...]
7. Tímto článkem není dotčeno žádné pravidlo vnitrostátního práva, které stanoví dobu, během které nemůže být plnění smlouvy zahájeno.“

- 5 Článek 22 uvedené směrnice, nadepsaný „Harmonizace a kogentní povaha směrnice“, v odstavci 1 stanoví:

„Pokud tato směrnice obsahuje harmonizovaná ustanovení, nesmějí členské státy ve svém vnitrostátním právu zachovávat ani zavádět ustanovení odchylná od ustanovení této směrnice.“

- 6 Článek 23 téže směrnice, nadepsaný „Sankce“, stanoví:

„Členské státy stanoví pravidla pro sankce za porušení vnitrostátních předpisů přijatých na základě této směrnice a přijmou veškerá nezbytná opatření k zajištění jejich uplatňování. Stanovené sankce musí být účinné, přiměřené a odrazující.“

Francouzské právo

- 7 Článek L. 311-14 code de la consommation (spotřebitelský zákoník), ve znění před 1. červencem 2016 (dále jen „spotřebitelský zákoník“), stanovil:

„Po dobu sedmi dnů od přijetí smlouvy dlužníkem nesmí věřitel provést žádnou platbu v jakékoli formě nebo na jakémkoli základě ve prospěch dlužníka nebo na jeho účet, ani dlužník ve prospěch věřitele.“

Ve stejném období nesmí dlužník v souvislosti s danou transakcí složit žádný vklad ve prospěch věřitele nebo na jeho účet.

Pokud dlužník podepíše povolení k inkasu ze svého bankovního účtu, jeho platnost a účinnost se řídí úvěrovou smlouvou.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 8 Dne 5. listopadu 2011 uzavřela společnost Sogefinancement s RW a UV smlouvu o spotřebitelském úvěru na částku 15 362,90 eura splatnou v 84 měsíčních splátkách (dále jen „dotčená úvěrová smlouva“). Dne 20. října 2015 se strany dohodly na restrukturalizaci dluhu.
- 9 Rozsudkem ze dne 25. ledna 2018 nařídil tribunal d'instance du Raincy (soud v Raincy, Francie), u něhož společnost Sogefinancement podala žalobu proti RW a UV na zaplacení nesplaceného zůstatku, posledně uvedeným zaplatit pouze zůstatek vyplacené jistiny a prohlásil dotčenou úvěrovou smlouvu za neplatnou. Za tímto účelem uvedený soud vznesl bez návrhu žalobní důvod vycházející z porušení článku L. 311-14 spotřebitelského zákoníku, přičemž uvedl, že v rozporu s tímto vnitrostátním kogentním ustanovením byly ve prospěch RW a UV poskytnuty finanční prostředky, na které se vztahovala dotčená úvěrová smlouva, a to méně než sedm dní po přijetí nabídky úvěru.
- 10 Společnost Sogefinancement se proti tomuto rozsudku odvolala k předkládajícímu soudu, kterým je cour d'appel de Paris (odvolací soud v Paříži, Francie), přičemž zaprvé tvrdí, že neplatnost dotčené úvěrové smlouvy nelze namítat bez návrhu po uplynutí pětileté promlčecí lhůty, které podléhají samotní spotřebitelé, aby se mohli domáhat neplatnosti takové smlouvy. Kromě toho se tato společnost domnívá, že pouze strana smlouvy se může dovolávat neplatnosti smlouvy na základě vnitrostátního kogentního ustanovení.

- 11 Předkládající soud konstatuje, že článek L. 311-14 spotřebitelského zákoníku spadá do pravomoci, kterou členským státům přiznává čl. 14 odst. 7 směrnice 2008/48, a zejména připomíná, že podle judikatury Soudního dvora může být stanovení přiměřených promlčecích lhůt přijatelné, pokud má zabránit možnosti zpochybnit smlouvu po neomezenou dobu, a zohledňuje tak zásadu právní jistoty.
- 12 Dále se předkládající soud domnívá, že rozhodnutí soudu o neplatnosti smlouvy i bez návrhu nebo souhlasu s takovou neplatností ze strany spotřebitele by mohlo narušit dispoziční zásadu, která brání soudu ve vytvoření protinávrhu, jakož i zásadu individuální a kolektivní právní jistoty.
- 13 Za těchto podmínek se cour d'appel de Paris (odvolací soud v Paříži) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:
 - „1) Brání zásada efektivit sankce plynoucí z článku 23 směrnice [2008/48] s ohledem na zásady právní jistoty a procesní autonomie států tomu, aby soud mohl i bez návrhu uplatnit ustanovení vnitrostátního práva vycházející z článku 14 výše uvedené směrnice a spojené v tomto právu s neplatností smlouvy nad rámec pětileté promlčecí lhůty stanovené spotřebiteli k tomu, aby se cestou žaloby nebo námítky domáhal neplatnosti úvěrové smlouvy?
 - 2) Brání zásada efektivit sankce plynoucí z článku 23 směrnice [2008/48] s ohledem na zásadu právní jistoty, zásadu procesní autonomie států a dispoziční zásadu tomu, aby soud mohl rozhodnout o neplatnosti úvěrové smlouvy poté, co bez návrhu uplatnil ustanovení vnitrostátního práva vycházející z článku 14 výše uvedené směrnice, aniž takovou neplatnost spotřebitel navrhl nebo s ní alespoň souhlasil?“

K předběžným otázkám

K přípustnosti

- 14 Francouzská vláda i Evropská komise vyjadřují pochybnosti o přípustnosti předběžných otázek.
- 15 Francouzská vláda se především domnívá, že čl. 14 odst. 7 směrnice 2008/48 nestanoví žádná hmotněprávní pravidla týkající se smluv o spotřebitelském úvěru a že článek L. 311-14 spotřebitelského zákoníku tedy nelze označit za vnitrostátní předpis „přijatý na základě“ směrnice 2008/48 ve smyslu článku 23 této směrnice. Za těchto okolností položené předběžné otázky směřují pouze k vyřešení normativního rozporu mezi různými pravidly vnitrostátního práva týkajícími se promlčecích lhůt a úlohy vnitrostátního soudu, která musí předkládající soud použít ve věci v původním řízení.
- 16 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury je v rámci spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy zavedené článkem 267 SFEU věcí pouze vnitrostátního soudu, kterému byl spor předložen a jenž musí nést odpovědnost za soudní rozhodnutí, které bude vydáno, aby s ohledem na konkrétní okolnosti věci posoudil jak nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce pro vydání rozsudku, tak relevanci otázek, které Soudnímu dvoru klade. Týkají-li se tedy položené otázky výkladu unijního práva, je Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout (rozsudek ze dne 14. července 2022, Volkswagen, C-134/20, EU:C:2022:571, bod 56 a citovaná judikatura).

- 17 Z toho vyplývá, že se k otázkám týkajícím se unijního práva váže domněnka relevance. Odmítnutí rozhodnout o předběžné otázce položené vnitrostátním soudem ze strany Soudního dvora je možné pouze tehdy, je-li zjevné, že žádaný výklad unijního práva nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, jestliže se jedná o hypotetický problém nebo také jestliže Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které jsou mu položeny (rozsudek ze dne 14. července 2022, Volkswagen, C-134/20, EU:C:2022:571, bod 57 a citovaná judikatura).
- 18 Tak tomu přitom v projednávané věci není.
- 19 Předběžné otázky se totiž týkají vyjasnění působnosti čl. 14 odst. 7 směrnice 2008/48 s cílem určit, zda vnitrostátní procesní pravidla upravující možnost vnitrostátního soudu uplatnit i bez návrhu a sankcionovat porušení vnitrostátního ustanovení přijatého nebo zachovaného v rámci výkonu pravomoci svěřené členským státům tímto ustanovením, jehož se dopustil věřitel, spadají do oblasti působnosti této směrnice. V tomto kontextu není otázka působnosti, kterou je třeba přiznat uvedenému čl. 14 odst. 7, hypotetickou otázkou nebo otázkou, která je pro rozhodnutí ve věci samé irelevantní.
- 20 Dále francouzská vláda podotýká, že účastníci původního řízení se neshodují na přesném datu poskytnutí částky půjčené na základě dotčené úvěrové smlouvy, takže není jisté, zda byla ve věci v původním řízení dodržena lhůta stanovená v článku L. 311-14 spotřebitelského zákoníku. V závislosti na datu, které nakonec zvolí předkládající soud, by tedy výklad požadovaný tímto soudem mohl být hypotetický.
- 21 Ačkoli se předkládající soud nevyjádřil k datu poskytnutí částky půjčené na základě dotčené úvěrové smlouvy, nelze domněnku relevance, kterou požívají předběžné otázky v souladu s judikaturou uvedenou v bodě 17 tohoto rozsudku, vyvrátit pouze tím, že jeden z účastníků původního řízení zpochybňuje určitou skutečnost, jejíž existenci musí ověřit předkládající soud, a nikoliv Soudní dvůr [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 1. října 2020, A (Reklama a prodej léčivých přípravků online), C-649/18, EU:C:2020:764, bod 44 a citovaná judikatura].
- 22 Komise se konečně domnívá, že druhá otázka se jeví jako hypotetická, neboť RW a UV výslovně uvedli, že souhlasí s neplatností dotčené úvěrové smlouvy.
- 23 V tomto ohledu stačí poznamenat, že tento případný souhlas nemůže učinit druhou otázku hypotetickou. V souladu s judikaturou připomenutou v bodě 16 tohoto rozsudku totiž pouze předkládajícímu soudu přísluší posoudit možný dopad této okolnosti jak na nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce, tak na relevanci této otázky pro účely přezkumu, který má provést s ohledem na rozsudek, jímž soud nižšího stupně uplatnil bez návrhu a sankcionoval porušení článku L. 311-14 spotřebitelského zákoníku.
- 24 Za těchto okolností jsou předběžné otázky přípustné.

K věci samé

- 25 Podstatou dvou otázek předkládajícího soudu, které je třeba posoudit společně, je, zda musí být čl. 14 odst. 7 a článek 23 směrnice 2008/48 ve světle zásady efektivity vykládány v tom smyslu, že porušení vnitrostátního ustanovení, jež stanoví dobu, během které nemůže být plnění úvěrové smlouvy zahájeno, jehož se dopustil věřitel, musí mít možnost vnitrostátní soud uplatnit i bez

návrhu, bez ohledu na vnitrostátní pravidlo o pětileté promlčecí lhůtě, a sankcionovat tím, že rozhodne o neplatnosti úvěrové smlouvy, a to bez ohledu na vnitrostátní pravidlo, které takovou neplatnost podmiňuje návrhem nebo alespoň souhlasem spotřebitele.

- 26 Pro zodpovězení těchto otázek je důležité především zjistit, zda ustanovení členského státu, jako je článek L. 311-14 spotřebitelského zákoníku, jehož přijetí nebo zachování umožňuje čl. 14 odst. 7 směrnice 2008/48, spadá do oblasti působnosti této směrnice. Pouze za této podmínky by vnitrostátní procesní pravidla, která upravují možnost vnitrostátního soudu uplatnit i bez návrhu a sankcionovat porušení takového ustanovení věřitelem, měla splňovat požadavky směrnice.
- 27 V tomto ohledu z čl. 22 odst. 1 směrnice 2008/48 vykládaného ve světle bodů 9 a 10 odůvodnění této směrnice vyplývá, pokud jde o úvěrové smlouvy spadající do oblasti působnosti této směrnice, že tato směrnice stanoví úplnou harmonizaci a, jak vyplývá z názvu uvedeného článku 22, má kogentní povahu. Z toho vyplývá, že ve specifických oblastech, na které se vztahuje tato harmonizace, nemohou členské státy zachovávat ani zavádět vnitrostátní ustanovení odchylná od ustanovení této směrnice (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 12. července 2012, SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, bod 38).
- 28 Kromě toho článek 14 směrnice 2008/48 stanoví podmínky a postupy pro výkon práva spotřebitele odstoupit od úvěrové smlouvy po jejím uzavření, přičemž v odstavci 7 upřesňuje, že ustanoveními tohoto článku není dotčeno žádné pravidlo vnitrostátního práva, které stanoví dobu, během které nemůže být plnění smlouvy zahájeno.
- 29 Použití slov „není dotčeno“ v čl. 14 odst. 7 směrnice 2008/48 přitom tím, že přiznává členským státům pravomoc přijmout nebo zachovat ustanovení, jež stanoví dobu, během které nemůže být plnění smlouvy zahájeno, znamená, že úplná a kogentní harmonizace zavedená touto směrnicí v oblasti práva spotřebitele na odstoupení od smlouvy se nevztahuje na podmínky pro zahájení plnění úvěrové smlouvy, a zejména na poskytnutí finančních prostředků dlužníkovi.
- 30 Z toho vyplývá, že čl. 14 odst. 7 směrnice 2008/48 pouze uznává pravomoc členských států přijmout ustanovení, jež stanoví dobu, během které nemůže být plnění úvěrové smlouvy zahájeno, mimo rámec režimu stanoveného touto směrnicí (obdobně viz rozsudky ze dne 20. listopadu 2014, Novo Nordisk Pharma, C-310/13, EU:C:2014:2385, body 25 a 29, jakož i ze dne 19. listopadu 2019, TSN a AKT, C-609/17 a C-610/17, EU:C:2019:981, bod 49).
- 31 Kromě toho přijetí nebo zachování vnitrostátního ustanovení podle čl. 14 odst. 7 směrnice 2008/48 nemůže ovlivnit nebo omezit účinný výkon práva spotřebitele na odstoupení od smlouvy podle uvedeného článku 14, ani porušit jiná ustanovení uvedené směrnice a narušit její soudržnost nebo cíle, které sleduje (obdobně viz rozsudky ze dne 20. listopadu 2014, Novo Nordisk Pharma, C-310/13, EU:C:2014:2385, body 28 a 31, jakož i ze dne 19. listopadu 2019, TSN a AKT, C-609/17 a C-610/17, EU:C:2019:981, bod 51). Samotná skutečnost, že porušení takového vnitrostátního ustanovení věřitelem může zbavit spotřebitele ochrany poskytované vnitrostátním právem, je v tomto ohledu irelevantní.
- 32 Z výše uvedeného vyplývá, že pokud členské státy v rámci výkonu pravomoci, kterou jim přiznává čl. 14 odst. 7 směrnice 2008/48, přijmou ustanovení, jež stanoví dobu, během které nemůže být plnění úvěrové smlouvy zahájeno, spadají vnitrostátní procesní pravidla, jež upravují možnost vnitrostátního soudu uplatnit i bez návrhu a sankcionovat porušení takových vnitrostátních ustanovení, do pravomoci členských států, aniž jsou upraveny touto směrnicí či spadají do její

oblasti působnosti [obdobně viz rozsudky ze dne 19. listopadu 2019, TSN a AKT, C-609/17 a C-610/17, EU:C:2019:981, bod 52, jakož i ze dne 10. června 2021, Land Oberösterreich (Příspěvek na bydlení), C-94/20, EU:C:2021:477, bod 47].

- 33 Za těchto okolností není třeba zkoumat, zda zásada efektivity brání vnitrostátním procesním pravidlům upravujícím možnost vnitrostátního soudu uplatnit i bez návrhu porušení ustanovení vnitrostátního práva, které spadá do pravomoci přiznané členským státům podle čl. 14 odst. 7 směrnice 2008/48. Kromě toho takové ustanovení vnitrostátního práva nelze považovat za „přijaté na základě“ této směrnice ve smyslu jejího článku 23, takže není třeba tento článek vykládat za účelem určení, zda brání systému sankcí použitelnému v případě porušení uvedeného ustanovení vnitrostátního práva.
- 34 S ohledem na tyto důvody je třeba na položené otázky odpovědět tak, že čl. 14 odst. 7 směrnice 2008/48 musí být vykládán v tom smyslu, že vnitrostátní procesní pravidla upravující možnost vnitrostátního soudu uplatnit i bez návrhu a sankcionovat porušení vnitrostátního ustanovení, jež stanoví dobu, během které nemůže být zahájeno plnění úvěrové smlouvy, jehož se dopustil věřitel, nespádají do oblasti působnosti této směrnice.

K nákladům řízení

- 35 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

Článek 14 odst. 7 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS

musí být vykládán v tom smyslu, že

vnitrostátní procesní pravidla upravující možnost vnitrostátního soudu uplatnit i bez návrhu a sankcionovat porušení vnitrostátního ustanovení, jež stanoví dobu, během které nemůže být zahájeno plnění úvěrové smlouvy, jehož se dopustil věřitel, nespádají do oblasti působnosti této směrnice.

Podpisy.